

רשות הרבים

איסורי טלטול ברשות הרבים, הוצאה והכנסה: התורה אוסרת לטלטל חפץ כשעוקרו מרשות הרבים, ולאחר מכן מטלטלו ארבע אמות ברשות הרבים, ואח"כ מניחו ברשות הרבים, ולמדו זאת מהפסוק **שְׁבוּ אִישׁ תַּחְתָּיו**; חכמים אסרו טלטול ארבע אמות ברשות הרבים אף ללא עקירה והנחה, לדוגמא - אסור להרים בשבת לחם המונח ברחוב ולהוליכו ארבע אמות. התורה גם אוסרת לקחת חפץ מרשות הרבים ולהכניסו לרשות היחיד, וכן אסור לקחת חפץ מרשות היחיד ולהוציאו לרשות הרבים, שנאמר **וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בַּמַּחֲנֶה לֵאמֹר אִישׁ וְאִשָּׁה אַל יֵעָשׂוּ עוֹד מִלְאָכָה לְתַרְוִמַת הַקֹּדֶשׁ, וַיִּכְלֹא הָעָם מִהִבִּיא** [כלומר, הבאת חפצים מהרשות הפרטית לרשות הכללית - מוגדרת כמלאכה], וחכמים אסרו את ההכנסה וההוצאה אף ללא עקירה והנחה^{ט"ו}, לדוגמא - אסור לעמוד ברחוב ולקחת כובע שנפל על מכונית [גובה מכסה המנוע בד"כ י' טפחים לשיטת האמה הקטנה, אך רשאי לשבת על המכונית ולחבוש שם את הכובע, ובפשטות רשאי גם להתכופף כך שרוב גופו יהיה מעל המכונית - ואז לחבוש את הכובע].

סרטיא ופלטיא ומבואות מפולשים: שלשה סוגי מקומות קרויים רשות הרבים: 'פּלַטִּיא', היא מקום כינוס לרבים כגון שוק מרכזי - הנלמד ממקום כינוס עם ישראל ללמוד תורה ממש^{ט"ז}; 'סרטיא', היא דרך בין עירונית - הנלמדת מהדרך שעם ישראל נסע בה מחניה

אולם נעילת דלתות הפלטיא עצמה בפשטות מבטלת תורת רה"ר, אמנם, נראה שהגר"א שמ"ה ז' הבין בדברי השו"ע שהנעילה מתירה גם פלטיא, דלא כרשב"א; בהכ"צ ל"ז כתב שמה שלרשב"א נעילת דלתות העיר בלילה אינה מבטלת תורת רה"ר מהפלטיא - הוא כי עדיין יד כל אדם שווה בה [נראה שכוונתו שהפלטיא היא רה"ר אפילו בשעה שדלתות העיר נעולות], אך הנעילה מועילה לבטל תורת רה"ר מהמבואות המפולשות כי אין יד כל אדם שווה בו [יתכן שכוונתו שהמבואות רה"ר רק מחמת החיבור לסרטיאות שמחוץ לעיר, ונעילת דלתות העיר בלילה גורמת שיד כל אדם כבר לא תהא שווה בו בכל שעה], והיא דעה נכונה, וכך מדויקת לשון הגמרא שרק לגבי מבואות נקטו מפולשין, אלא שתמה ששום פוסק לא הביא את הרשב"א [יתכן שהחילוק בין המבואות המפולשין לפלטיא הוא שהמבואות עצמם אינם מסורים לרבים, אא"כ יהיו פתוחים לסרטיא - וממילא מועילה נעילת דלתות העיר כדי שיד הכל כבר לא תהיה שווה בהם, משא"כ פלטיא היא עצמה רה"ר מחמת השתמשות הרבים בה - וגם כשדלתות העיר נעולות אין הפרעה לשימוש הרבים בפלטיא; לפ"ז יש לחדש שאם אותו מקום כינוס הוא פלטיא רק מחמת שימוש הרבים שמחוץ לעיר - מועילה נעילת דלתות העיר למנוע מהם

^{ט"ו} שבת ו'. אין מוציאים מרשות היחיד זו לרשות הרבים זו ואין מכניסים מרשות הרבים זו לרשות היחיד זו, מדרש שכל טוב שמו"ט ז' שְׁבוּ אִישׁ תַּחְתָּיו - אלו ארבע אמות, שכן תחתיו של אדם ארבע אמות הוי - כדי שיטול חפץ מתחת מרגלותיו ויניח תחת מראשותיו, מכאן אמרו (שבת ח':) המעביר חפץ ברה"ר מתחת ארבע אמות לסוף ארבע אמות - חייב חטאת, שו"ע שמ"ו א' א'-ב', מ"ב הקדמה לס' שמ"ה.

^{ט"ז} שבת ו'. ואינו היא רשות הרבים סרטיא ופלטיא גדולה ומבואות המפולשין - זו היא רשות הרבים גמורה, שבת צ"ו: הוצאה גופה היכא כתיב? אמר רבי יוחנן דאמר קרא וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בַּמַּחֲנֶה, משה היכן הוה יתיב - במחנה לוויה, ומחנה לוויה רשות הרבים הוא - וקאמר להו לישאל לא תפיקו ותיתו מרשות היחיד ידיכו לרשות הרבים; בעבוה"ק לרשב"א בית נתיבות ג' א' א' כתב שנעילת דלתות העיר בלילה הופכת את המבואות המפולשות לרה"י - כי רה"ר היא רק כשמסורה לרבים בכל שעה, אולם הפלטיא נשארת רה"ר למרות שבליילה הדלתות נעולות [לכאורה נחלקו החכ"צ והבית אפרים אם לרשב"א הפלטיא היא רה"ר אף בשעה שהדלתות נעולות; דברי הרשב"א אמורים רק בדלתות העיר,

לחניה. עוד מקום הנחשב כרשות הרבים הוא 'מבואות המפולשים', כלומר מבואות עירוניים המפולשים [נחלקו הראשונים האם כדי להחשב רשות הרבים המבוי צריך להיות מפולש דוקא לרשות הרבים, כגון סרטיא או פלטיא (לדוגמא, הכביש המקשר בין שתי כניסות העיר), או שנחשב רשות הרבים גם כשמפולש רק לכרמלית"²]. כאשר העיר מוקפת חומה - המבוי המפולש נחשב כרשות הרבים רק אם הוא מכוון מפתח העיר לפתח

שמחיצות אלו והדרך העוברת ביניהן לא יחשבו רה"ר כי לא ניחא דריסתן, אבל אינן מועילות להסיר שם רה"ר מהפלטאות המוקפות במחיצות אלו - כי במקום ההוא ניחא תשמישתא דרבים, בית אפרים כ"ו [מה שלרשב"א נעילת הדלתות בלילה אינה מבטלת דין רה"ר מהפלטאות - הוא רק בשעה שהדלתות פתוחות, אך בשעה שהדלתות נעולות בפועל - מתבטלת תורת רה"ר], גם מהחז"א ק"ז א' נראה שלא כרשב"א [תמה מדוע חששו תוס' שרבנן מודים שמחיצות הנהרות מתבטלות ע"י הרבים, הרי הרבים הסובבים בשווקים וברחובות תוך המחיצות אין מבטלים את המחיצות, ויישב שכוונת תוס' רק בהיקף גדול שאין בני אדם עושים דוגמתו]; כן נראית דעת המהרש"ם א' קס"ב; מ"ב שמ"ה א' 'פלטיא' נלמדת מההבאה מהאהל הפרטי למחנה ליהא, אג"מ או"ח ד' פ"ח [א"צ להוכיח פלטיא מהמדבר, אלא עיקר רה"ר הוא המקום הנעשה רק לרבים].

² בשו"ת שמחת יו"ט ה'ז' (מבוא בפתח הגליון בשו"ע הוצ' טל-מן סי' שמ"ה) ייחס מחלוקת בזה בין רש"י הרמב"ם והר"ן [וכן הריב"ש תכ"ז, ולענ"ד - גם הרשב"א עירובין ו:]; - כנגד תוס' הטור והרא"ש, ולדבריו השו"ע הכריע לחומרא כי לא ציין שדוקא כשמפולש לסרטיא, ודומה לדבריו כתב בשו"ת מהריט"ן רנ"א; חלק עליו בספר יד דוד עירובין ו'; והסביר שכוונת השו"ע 'מפולשים משער לשער' - היא שמפולש לשערי העיר הפתוחין לסרטיא, וביאר בתפארת יעקב ל"ז ו' שכשמפולש משני הצדדים לרה"ר - גם במבואות יש בקיעת הרבים העוברים מצד לצד, ולפי"ז יתכן שאם במבוי יש בקיעת רבים מחמת עצמו, כגון שיש בו חנויות וכל העיר פונים לשם - יהא נחשב כרה"ר. בספר שימוש חכמים כתב בשם מרן הגר"נ קרליץ שליט"א שרה"ר היא רק מקום המשמש למעבר, כמדויק במשנה טהרות ו' ז' שבקעה בימות החמה היא רה"ר לשבת אף שהיא רה"ר לטומאה; ואמר לי הגר"מ רוזנר שליט"א שמרן הגר"נ"ק שליט"א הסכים להתיר בברכפלד בזמן שהיה רק כביש כניסה אחד - אף שהיתה עוד דרך המשמשת טרקטורים

את הכניסה והשימוש, ולפ"ז מדויקת הגמ' עירובין ק"א. שנעילת דלתות ירושלים הועילה לשוק של פטמים שבה לפני שנפרצו הפרצות, ופירש"י 'עיר של רבים היא - שאוכלוסין הרבה באין לה', ולדברינו מודה הרשב"א שמועילה הנעילה כשהיא פלטיא מחמת הנכנסים מחוץ לעיר; לגבי סרטיא י"ל תורתה כרה"ר מחמת שיד הכל שווה בה, אך אם בפועל יחסמו את המעבר בה - יועיל להפקיע ממנה תורת רה"ר, וכן מדויקת לשון החכ"צ ל"ז והאג"מ ד' פ"ח], וחלק עליו בנו בשאלת יעב"ץ א' ז' שהרי פוסקים כרבנן שהרבים אין מבטלים מחיצות כשיש שם ד' מחיצות, ומבטלים כשיש רק שתי מחיצות [ראה הערה ל"ה]; מה ששם ד' מחיצות [וה"ה חריצין] מועיל כשניחא תשמישתא הוא רק כשעשויות בידי אדם [וה"ה רובן בידי אדם ומיעוטן בידי שמים]; החילוק בין מחיצות העשויות בידי אדם לעשויות בידי שמים נובע מעירובין כ"ב: "כי אתא רבין אמר רבי יוחנן ואמרי לה אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן מעלות ומורדות שבארץ ישראל אין חייבין עליהן משום רשות הרבים לפי שאינן כדגלי מדבר", ופירש"י שדריסתן אינה נוחה, והקשה תוס' ד"ה דילמא שא"כ לדעת רבנן שהרבים אינם מבטלים מחיצה הרי שכל א"י היתה צריכה להעשות רה"י ע"י סולמא דצור ומחנתא דגדר, והרי מודה רבי יוחנן שיש בה רה"ר, וחילקו תוס' בין מחיצה שאינה עשויה בידי אדם שאינה נחשבת מחיצה כל כך ואפילו רבנן מודים שהרבים מבטלים אותה, לבין העשויה בידי אדם] - ואז מועילות גם לעשות את הפלטיא שבתוך החיקף לרה"י כאילו היתה מוקפת חומה [דלא כאביו בשם עבוה"ק שאין מועילות דלתות מדינה ננעלות לפלטיא]; אבל כשיש תרתי לגרעיותא [ניחא תשמישתא ועשויות בידי שמים - אין עדיפות על פחות מד' מחיצות בידי אדם, ולכן הרבים מבטלים אותן והמקום נחשב כרה"ר לכל דבר]; ונמצא שמחיצות העשויות בידי אדם עושין רה"י, וה"ה העשויות בידי שמים כשאין רבים דורסין שם; אם רבים בוקעין במחיצות העשויות בידי שמים [או פחות מארבע מחיצות שבידי אדם]: כשניחא תשמישן אינן מחיצות, וכשלא ניחא תשמישן - המחיצות אין מתבטלות כדעת רבנן, אך הן מועילות רק

האחר (כלומר שהשערים ברוחות נגדיות), ולא כשהמבוי עקום בצורת האות ד' (כגון ששער אחד ברוח דרום והשער האחר ברוח מזרח); הריב"ש כתב שגם מבוי עקום בצורת האות ד' נחשב כמבוי מפולש, ושמבוי העשוי בצורת האות ח' לא נחשב כמפולש, ולכן מסתבר שכבישים טבעתיים (כגון כבישים המקיפים גבעות) אינם נחשבים כמבואות המפולשים - מאחר ומוליכים בחזרה לנקודת ההתחלה, או לנקודה אחרת באותה רוח, ואינם מיועדים לקשר בין שני מקומות (הריב"ש אמנם כתב כן לגבי שצריכים צוה"פ ולא די בלחי או קורה, אלא שיתכן שגדר זה נכון גם לגבי מה שכתב שאם רוחב המבוי ט"ז אמות והוא מפולש לרה"ר - נחשב כרה"ר ממש להצריך דלתות, ולפי צד זה מבוי עקום כמין ד' שרוחבו ט"ז אמות והוא מפולש לסרטיאות או פלטיאות - נחשב כרה"ר ממש להצריך דלתות)^ח; מסתבר שלא כל רחוב בעיר שיש בו ט"ז אמות ופתחו

הוא תוך המחנה; הריב"ש ת"ה נקט שגם מבואות העקומין כמין ד' ופתוחים לסרטיא משני ראשיהם - נחשבים כמבואות המפולשין לרה"ר, אא"כ עקומין כמין ח' [והעיר הגר"מ פרקש שליט"א שהריב"ש לא כתב על מבואות העקומים כמין ד' שהם רה"ר אלא שנחשבים כמפולשין לרה"ר ודינם כמבוי מפולש להצריך צוה"פ, שהרי סמך דבריו על הרשב"א (ורק אם רוחבם ט"ז אמה ואורכן לרוחב רה"ר - הם רה"ר ממש להצריך דלתות)]. כתב הריטב"א שבת ו'. שלא כל המפרשים הסכימו שרה"ר היא רק כשמכוון משער לשער, וגם מבין הפוסקים המאוחרים מצאנו שהאג"מ או"ח א' ק"מ כתב שהוא נכון בזה, כי מנין היה לראשונים ללמוד שצריך שהשערים יהיו מכוונים, ומנין שכך היה בדגלי מדבר, וגם בכוונת חלק מהראשונים הסביר שהצריכו רק שמשער זה לזה לא יהיה דבר המבטל מדינה רה"ר [כגון מבוי צר מט"ז אמה, או שאין בו דריסת ס' ריבוא], אולם רה"ר היא גם כשהולכת בעקלתון; כתב בספר חומת אש עירובין י' (לאחי הרה"ג אהרן שילה זצ"ל) שפשטות דברי רש"י הם שהתנאי דמפולש נצרך רק כשיש חומה, וקשה שהרי כתב שצריך פילוש כמו במדבר - שלא היתה חומה, ומשמע שהגר"א שמ"ה ז' פירש שרק בפלטיא שהיא בתוך עיר שיש חומה מצדדיה - הצריכו שהפתחים יהיו מכוונים כדי להדמות לדגלי מדבר, ואילו בסרטיא שאינה בתוך העיר לא הצריכו פילוש, כי מה שפתחה מצדדיה - היינו פילושה, ואפילו אם הדרך עצמה בעקלתון; ובהסבר 'מפולש' כתב שמלשונות הראשונים נראה ש'מפולש' אינו בדוקא כאשר הדרך משער לשער ישרה, אלא די שהשערים יהיו זה כנגד זה, כגון זה במערב וזה במזרח, והדרך שביניהם נוחה לקפנדריא - שאז היא כמפולשת ופתוחה משני צידיה, ודומה לדגלי מדבר, משא"כ

ומשאיות, אולם חשש לרה"ר במושב בית חלקיה המשמש כמעבר לקיבוץ חפץ חיים - אף שישנם בו רק כעשרים וחמש משפחות. ברא"ש עירובין א' ח' כתב תנאי לרה"ר - "שיהא רה"ר שלה מפולש משער לשער - שיהא פלושו דומה לדגלי מדבר", וכ"פ בשו"ע שמ"ה ז' "אם הם מפולשים משער לשער הוי רשות הרבים", ואילו רש"י עירובין ו', רמב"ן מלחמות ו', רשב"א בעירובין כ"ב. ובעוב"ק בית נתיבות ב' מ' - אף הוסיפו "ששעריה מכוונים זה כנגד זה", וכ"פ הב"י שמ"ה ב', המג"א שמ"ה ו', ערוה"ש שמ"ה י"א והמ"ב שמ"ה כ', המהרש"ם א' קס"ב סבר שרה"ר היא דוקא במפולש משער לשער, וכ"כ הדברי מלכיאל ד' ג' שמה שנהגו לערב בכרכים גדולים מאד הוא כי אינו מצוי מבוי מפולש מקצה לקצה, שבט הלוי ח' קע"ז [הסכמת הראשונים הטוש"ע והאחרונים (ואף של אלו שלא הצריכו ס' ריבוא) - ששערי רה"ר צ"ל מפולשים ומכוונים, ודלא כהאג"מ; המאירי (עירובין ב', ו').] הגדיר 'שיוכל אדם לעבור ביושר בלא עיכוב', 'עד שהדבר מצוי לרבים להיות בוקעין בהם מפתח זה לפתח זה בלא שום עיקום', וכך מודים שאר הפוסקים אף שלא פירשו להדיא - כי לשון 'מפולש' משמעו כקו ישר, והפילוש צריך להגיע עד מחוץ לשערי המדינה], הרב גלבר ב' היכלא' גליון ז' [ברש"י עירובין ו'. (עפ"י הרא"ש והשו"ע שגרסו 'או') מבואר שבעיר ללא חומה א"צ פילוש, וקשה שרש"י בעירובין נ"ט. כתב 'מפולשין' גם כשאין חומה, וי"ל כוונתו שבעיר ללא חומה בד"כ מבואותיה מפולשים כי אין חומה שחוסמת, משא"כ בעיר עם חומה - רוב המבואות חסומים, ורק מבואות מסוימים הנכנסים ויוצאים ברוח שכנגדם הם מפולשים; ממילא דין רה"ר נאמר בסתמא על מבואות של עיר ללא חומה, וכן על המבואות המפולשים שבעיר עם חומה, ולפ"ז רק המבואות החוצים את העיר נחשבים רה"ר, ומסתבר שגם המבואות ההולכים בין שני מבואות כאלו - יחשבו כרה"ר, כשרחבים ט"ז; סרטיא המהלכת מחוץ לעיר דינה כרה"ר גם כשמתעקמת הרבה, דעיקר דגלי מדבר